

Takisto veljá tudi za naprej o spričalih, ki se dobodó sicer v deželah, zastopanih v državnem zboru, pa za ktere dežele ta postava še nima veljave, ako se hoče stopiti v službo na šolah drugih dežel, zastopanih v državnem zboru.

Prehajalne določbe.

§. 29. Ta ukaz zadobí v vseh točkah svojo popolno veljavo s prvim oktobrom 1871. *)

Dosihmal naj se od kandidatov za splošne ljudske šole le to zahteva, kar je bilo dosedanjim učiteljskim pripravnicam učna naloga.

Tudi od tistih, ki imajo učiteljsko spričalo za male (trivijalne) in glavne šole in hočejo dobiti sposobnost za meščanske šole, naj se do konca šolskega leta 1871 (sedaj do konca 1872) manj tirja in dati se jim more spričalo sposobnosti, ako imajo v predmetih, zaznamovanih v §. 19. le red „dovoljno“.

§. 30. Do konca šolskega leta 1871/72 (sedaj 72/73) se ne tirja, da se izpraševanec skaže s spričalom zrelosti, ali da je bil najmanj dve leti v praktični šolski službi; toda taki kandidati, ki niso še službovali in so vkljub temu sprejeli spričalo sposobnosti za ljudske ali meščanske šole, morejo še le po dvoletnem službovanji za terdno postavljeni biti, kar je treba v spričalo izrečeno zaznamovati.

O risanji.

(Konec.)

Gumilastika je tako rekoč potrebna i nepotrebna reč pri risanji. Kajti kedar se z gumilastiko kaj zbrisuje, škoduje se papirju, ktereга se s tem nekoliko razterga. Začetnikom risarskim naj bi se raba gumilastike ne dovoljevala, ker postanejo na ta način lahkomiselní, ker vedó, da pogrešne čerte lahko popravijo. Z gumilastiko je mogoče samo čerte svinčnikove zbrisati; drugi madeži, prah itd. se lepo odpravijo z osrejo kružno. Kedar se pa z gumilastiko zbrisuje, ne sme se sim ter tje in na vsako stran dergniti, kajti s tem se pokvari ves papir.

Arabski gumi je slehernemu znan; kako se rabi, o tem mi ni treba govoriti. Ustni klej je pa podoben mizarskemu limu, se dobiva po nizki ceni v trgovini in se jako rad razmoči, še celó, ako se ga samo v ustih oslini. Rabi se, da se papir na desko prilepi.

Tuš. O drugih barvah bodemo pozneje govorili, o tej črni barvi pa naj se že zdaj zmenimo. Poglavitni deli v tušu so saje, oglje in

*) Po najnovejšem ukazu naučnega ministra še le s 1. oktobrom 1872. leta.

gumi; da pa tuš prijetno diši, dodaja se mu nekoliko mošusa, kar pa za njegovo dobroto ni merodajno. Kitajski tuši so najboljši; ločujejo se pa težko od nepravih, ki jih na Angleškem in drugod posnemajo. Dober tuš se le počasi riba in razpušča, posuši se tudi ne prehitro, i od dobrega suhega tuša se bela ruta ne očerni. Že v prodajalnici se more s tušem tako poskušati, ako se persti omočé in s tušem nanje podergne. Kedar se tuš rabi, treba je ž njim prav skerbljivo ravnati. Moker tuš je treba po ribanji čedno obrisati, če ne se rad drobí na zmočenem kraju.

Kedar se risa s tušem ali z barvami, imeti se mora pri rokah kozarec z vodo, ki se rabi, da se barve in tuš za risanje raztopé, da se čopiči snažijo i. t. d. Z vodo vred naj se ima tudi gobo, ki se rabi, da se papir ž njo zmoči, kedar se prilépi na risalno desko, da se madeži, ki so od tuša ali barv nastali, odpravijo i. t. d.

Risar nadalje potrebuje male čašice in morske školjke, kamor si nariba barve ali tuša. Dobivajo se pri prodajalcih po nizki ceni.

Čopič. Čopiči se rabijo zlasti za risanje z barvami. Narejeni so iz razne lepše dlake nekterih žival in iz gosjih ali družih peres. Dober čopič se spozná, ako se ga v vodo pomoči in vodo otrese; če so vsi lasje združeni v ostrem koncu, s katerim je mogoče prav drobno piko narediti, tak čopič je dober. Ako se pa napravita pri tej priliki dva konca, kakor vilice, ni čopič za nič.

Kedar so se čopiči porabili, treba jih je dobro osnažiti in izprati v vodi, da so v prihodnje še za rabo.

Risalník. (Reisszeug). Zbirko risarskega orodja hočemo v slovenskem imenovati risalník. Tako zbirko treba je imeti pri risanji z ravnilom, pri geometričnem in stavbenem risanji.

Po navadi so v risalniku sledeča orodja: ročno krožilo (cirkelj, šestilo), vložno krožilo (Einsatzzirkel), držaj za risalni svinčnik, (Reisstifthalter), ročno risalno pero, vložno risalno pero (Einsatzreissfeder.)

Krožilu je dodan tudi mali ključ, s katerim se krožilo prišravbati ali pa odšravbati more. Tak risalník se imenuje vendar le polrisalník, kajti popolni risalník šteje okoli 25 različnih orodij, katerih pa tu našteji ne bodemo. Take risalnike rabijo le tehniki i umetni risarji. So pa še manjši risalniki z manj orodjem, ki imajo le po eno krožilo in le eno risalno pero. S tim se pa ne more veliko doseči, zlasti tedaj ne, ako je treba večá risanja izverševati.

Kakošna so orodja v risalniku, ne bodemo opisovali; kajti slehern jih je že videl. Treba pa je nekoliko omeniti, kako se rabijo.

Pri krožilu ne smeta biti kraka preveč vterjena, ne premehko nastavljena, kar oboje pravilno risanje ovira. Na dalje se kraka ne smeta preširoko odpirati, njuno odpertje naj ne znaša nad 50°; sicer se v risanje vrivajo pomote.

Risalno pero potrebuje zlasti pazljivosti, kedar se napolnuje s tušem ali barvo, da se ne pokvari; vsakokrat po doveršenem risanju ga je lepo osnažiti, da se ne posuši tuš, ktereга je potem težko brez poškodovanja peresa odpraviti. Sploh je treba vse orodje v risalniku čedno in nepokvarjeno imeti. Zlasti jih je varovati pred rejo.

Prenašalec. Nekterim risalnikom je pridjan tudi prenašalec (transporteur). Pri geometričnem risanju ga je večkrat treba rabiti. V ljudski šoli po večem ne. Po učiteljevem navodu ga učenci tudi sami morejo narisati in iz papirja izrezati.

O risalni deski, o risalnem ravnilu, o trikotih i. t. d. ne bomo govorili; kajti ta orodja so i tak že vsem čitateljem znana.

Iz tega, da smo mnogo risarskih orodij tū našeli in opisali, ne sledi, da bi morali vsi učenci ljudske šole ž njimi oskerbljeni biti. Omenili smo jih iz tega vzroka, da se naši učitelji, ki se tega predmeta niso učili, ž njimi soznanijo, in jih po mogočnosti tudi rabijo v svojih šolah pri zmožnejših učencih.

Kako je učiti risanje v ljudski šoli.

Marsikteri učitelj se ne more sprijazniti z mislijo, da bi v svoji enorazredni šoli na deželi, ali pa v 1., 2. ali 3. razr. ktere druge šole učil risanje. Res se to jako težavno dozdeva tistemu, ki se ni nikoli učil risanja, zlasti pa tistemu, ki si nikoli ni nagledal vsaj nekaj od mnogobrojnih risalnih predlag (vorlagen) za ljudske šole, ki so jih nemški učitelji izdali in ki jih nam tergovci vedno ponujajo.

Težavno je sicer prostoročno ali geometrično risanje, kakor se v realnih šolah goji. Tako risanje gotovo ni za ljudske šole, zlasti ne za niže razrede. Ako se pa vpelje risanje po Hillardtovi stigmografični metodi, kjer učenci dobodó pikčasti papir v roko, potem zginejo vse težave. Takisto veljá, ako učitelj risanje olajšuje s kvadrati ali tako zvanimi mrežami. S pomočjo pikčastega ali mrežastega papirja morejo najmanjši učenci že lepe risarske slike izdelovati. Pri učencih v viših razredih je pa tudi mogoče na popolno čisti papir vpeljati prostoročno risanje. Ako imajo učenci risarsko orodje, morejo se celó v geometričnem risanju vaditi.

Ako hočeš, dragi tovarš, risanje v svoji šoli učiti, omisli si najpervo več izglednih risalnih predlag, ki bodo podlaga in vodilo pri tvoji metodi. Jako dobri, za rabo v praktičnem življenji napeljšajoči, gotovo pa najcenejši izgledni risalni zvezki so: „Musterhefte zum Zeichnen-Unterricht“ za ljudske, meščanske in obertnijske šole, kterih je izšlo že 16 zvezkov s 160 listi pri Ignaciju Fuchsu v Pragi (Schwefelgasse Nr. 11) in veljajo le 1 gl. 60 kr., toraj vsaki list le po 1 kr. Rabiti jih morejo učitelji in učenci. Kupiti se morejo tudi posamni zvezki in posamni listi.

Ravno tako je priporočila vredno Steinovo: „Das zeichnende Kind“, ali pa Kopčičevi risalni zvezki v Gradcu; poslednji deli ste po stigmografični metodi osnovani. Dobro še vedno služi dr. Jarišova knjiga v 4. razr. Ako si si omislil perva tri naštetá dela in jih nekoliko premišljeval, dobil bodeš veselje do risanja po stigmografični metodi.

Torej pa kmali napravi na tvojo platneno šolsko tablo male bele, rumene ali pa rudeče pike z oljnato barvo. Potem pa nagovarjaj, da si učenci kupijo ali table ali pa papir pikčasti. Kedar se je večina učencev s takim papirjem oskerbela, pričénja se risanje čert, kotov, trikotov, četerokotov in drugih slik, ki so sestavljeni iz teh podob i. t. d. po metodi, ktera je v dotičnih izgledih, ali pa ktero si se iz raznih izglednih delov sam sestavil. To, kar so učenci v šoli narisali, znajo domá še enkrat in pa čednejše ponoviti. Težke slike naj včasí tudi z ravnilom izveršé, da so lepše in okusnejše. V viših razredih pa tudi v nižjih, naj prevlečejo primerna risanja z rudečo, višnjevo ali s kako drugačno tinto, ali pa tudi s tušem. Da je pa tudi risanje z barvami (koloriren) v ljudski šoli mogoče, da se pod umnim vodstvom, pri izvedenem učitelju risajo tudi glave, ornamentí, cvetice, stavbarije, nad tem ni dvombe. Dokazale so to razstave pri učiteljskih zborih v Zagrebu, Ljubljani in drugod

To svoje še pomanjkljivo razlaganje o nauku, ktereга se je nemo-goče le teoretično naučiti, o katerem je torej težko z besedo dovelj razumljivo dopovedovati, sklenem s serčno javno prošnjo do gosp. F. Stegnarja, c. k. šolskega nadzornika v Idriji, da bi on, kot strokovnjak v risanju med slov. ljudskimi učitelji, nas slov. učitelje o tem nekoliko v „Tov.“ podučiti blagovolil.

Lapajne.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

28. Med abecedarje so se povračevali Slovenci radi, ker to jim je bilo vsaj prosto polje! Jako prostrano se je onim junakom odpiralo celó l. 1848, kadar prinesó Novice same v 6. listu posebej latinsko oznanilo vesoljnega alfabeta, to je, novih čerk za vse Evropejske narode in jezike; vendar v tistem listu pravijo, da slovenski pesnik 1848. leta v stari Bohoričici bi bil enak možiceljnu s kito 1790. leta!

Čerka morí, duh pa oživlja; in res se je duh slovenski oživljal tedaj vidoma. Čim bolj so ga vkléпали in krotili, tim bolj se je razprostiral in povzdigal. Mladi duhovniki so ga budili v malih šolah po deželi; domoljubni učitelji p. Kersnik, Martinak, Globočnik i. t. d. po srednjih, latinskih in licejskih; poleg Metelkota v bogoslovnih je za